

HIREK.

Szent Gellért hegye.

Irtta Quintus.

Szent Margit hidjának a középső oszlopán állók, a hol tudniillik tómpa-szögbe török és onnan nézem... ej sem Pestet, sem Budát nem nézem, hanem Budapestet. Azt hiszem, a ki művészileg szép összhangot keres a Duna két partján, alkalmasabb helyet nem választhat.

Innen nézve is júniusban és októberben a legszebb. Most a zöld színek buja teljessége, ősszel pedig a remek bágyadt tónusok fejezik be azt, a mit az ember csinált, vagy hogy kiegészítelik azt, a mit elrontott.

Nem kezdem azonban újra az ábrándokat. Hogy milyen világesodája lehetne a magyar metropolis, ha most a Duna két partján két ragyogó zöld parkszalag futna végig a közbe-közbe hófehér szobrok, vizugrató kutak és filigrán pavillonok ragyognának benne. A szép egyenletes palotasor pedig bellebb kezdődne. Ennek már rég lőttek.

A kilátás innen azonban így is szép. Kivált a parlamenti épület finom gótikájának silhouette-je teszi azzá és a Duna fodrosodó szép vize. Estefelé meg a lámpások kigyulladó remek gyöngysora, a minék messze földön csak a nappolyi Via Parthenope hárszában találtam párját.

Hopp! A Lánchíd karsu, könnyed ivhajlása helyén otromba, vörhenyes állványok. És mint valami légyökerek, úgy lógnak le a lánczról a fölzsabadult vasléczek. Csuf látvány a legszebb tájképnek éppen a közepén, dehát nem lehet tenni róla. A mérnök urak azt mondják, hogy a vas is *elvéniül*. És ki tehet róla, hogy a mai világban minden hamarabb *véniül* el, mint régebben. Isten segítse a derék Lánchidat, hogy legalább ne vesztse el vénségére régi karsuságát és mire viszontlátjuk, ne cresszsen legalább potrohot. Elég, ha most a budapesti paloták szenvednek a *potrohozis* undok betegségében.

Még hátrább, ott a hol a láthatárt a Gellérthegy ormai lezárják, ott van a második gixer. Talán a harmadik, negyedik, ötödik is.

Ezt a hegyet az erős természet remekbe készítette. Homloka merész fal gyanánt dül a Dunára. Lábánál két hóforrás fakad. Hátsó nyulványai fokozatosan hanyatlanak. Impónál, bár nem zordon. Magas, de nem tulságosan. Könnyen megközelíthető ormán ott van a régi czitadella, mint valami odvas fogsor, két helyütt is kicsorbulva.

Szent Gellért hegye a magyar székesfőváros Gessler-kalapja. Itt próbáltják ki egy millió székesfővárosi emberrel és egy kicsit az egész országgal is, hogy az emberek milyen ostobaságoknak képesek hódolni. Szent Gellért legendás hegye jelképe a magyar főváros esztétikai koldusságának.

Már a forradalom után is Gessler-kalapnak készült. Fél századig ásítottak ki belőle a csöndesen elvéniült ágyuk, hogyha netán kedve szottyanna a nagy háztengernek felrámadni. És elmúlt fölötte az idő, mint a hogyan elmúlt velencei S. Gerardo püspök martirologiája és a boszorkánybálak középkori csuf hite is. Mert itt voltak azok a híres elitbálak, a melyekre seprűfogaton érkeztek a vendégek a levegőben. A német Blocksberg nevét és boszorkányos hírét bizonyosan a budai német települők hozták ide, mivel a magyar boszorkány-mithosz, az egészen más volt.

Német ide, német oda: annyi bizonyos, hogy az a *czitadella* nagyszerűen illett, de illik még ma is a véna hegy fejebubjára. Mintha csak ráöntötték volna. És ma sem tudja elrejtetni senki, hogy mire való volt annak az épületkoronának két helyen is kibontani, kitörni a falát és éppen északnak, Budapest felé, hogy jaj mindenki jól meglássa azt a két undok csorbát.

Hogy azonban mennyire éppen a várszerű kiképzés illik legjobban a hegy tetejére, azt abból lehet látni, hogy fél száz esztendei okoskodással sem bírtak semmi szebbet kisütni. Kezdetben valami magyar *Walhalla* vagy *Pantheon* építése forgott szóban, magyar királyszobrokkal. Majd valami óriási vendéglő. Ismét valami nagy csillagvizsgáló torony, a milyen volt is ott a forradalom előtt. És efféle.

A napokban pedig valami amerikai kizsákmányolási gondolat legyintett pofon bennünket. Ajánlatot adtak be, hogy ötven méter magas földgömb-forma üveges golyót építenek a czitadella helyére és az két részből fog állani. A felső hemispherájában mozi lesz vagy orfeum, az alsóban vendéglő. Éjjel pedig ragyogni fog a nagy-fene üveges földgömb a sok villamos lámpás fényétől, mint Salamon király balszeme.

Olyan örült ez a terv, hogy minden kijátása megvan a sikerre. És akkor, megkövetem alásan, le lehet köpni mindörökre ezt a gyönyörű szép hegyet. Mivelhogy ez sem paradoxon azóta, hogy röpülőgépek kattognak a levegőben.

Szent Gellért püspök keresztmútogatásáról, szerencsétlen helyzetéről és egyéb erre néző csuf drágaságokról nem szólok. Azt sem kérdelem, ki volt az a boldogtalan pasasér, a ki az oldalban ujonan épült három-négyemeletes téglaromán palazetto építését megengedte, holott a hegy helyes kiképzésének alfája az, hogy legalább az oldalát ne engedjék zavaró nagyobb építésekkel kitarítani, ha már *mu-száj* ott az új lombos területet is elépíteni. Hanem az új és nagy építési pocza ott van a tulsó végen, a hol most a Sáros-fürdő ormóttalan épület-mastodonját gyarapítják úgy hárommilliósi építési hiteltullepéssel.

Ilyen drága pénzen — megint megkövetem — ekkora számárságot csinálni szántsándékkal sem lehetett volna. És most, a mikor a Gellérthegy feje jóformán el van rontva, puff, utána kell rontani a lábát is.

Megjegyzem, hogy ezt már akkor is azonnal mondtam, a mikor megláttam a tiz-tizenkét milliósi hófürdő tervét, a minék-se füle, se farka, se modern, se régi, se keleti, se nyugati.

Nem gazdasági okokat mondok. Budapestnek annyi a hóforrása és annyi melegvíz szalad le a Dunába ingyen, hogy egész városnegyedet lehetne vele télen kifűteni. A margitszigeti forró vízzel is olyan óriási télkertet és virághajtást lehetne csinálni, hogy világ-

csodája lehetne. Budapest lehetne a legvirágosabb város a kontinensen, Firenzét is bele gondolva.

De hát az egészség! Persze hogy persze. A kinek köszvénye, podagrája van, az télen a mikor legtöbbet szenved, vad ordító hidegben majd átkocsizik Budára a hegy lábánál fekvő szörnyű nagy fürdőbe. Ott jó kiizzad éjjön át megint a hidon a füttyülő fagyos szelel közt. Mire hazaérkezik, szalajthat profesz szorért.

Bizony, ha azon a szörnyű pénzen, teszem három kisebb fürdőt építenek a három hid budai fejénél, vagy pedig a Sáros-forrás forr vizét a Duna medre alatt áthozzák a pest részre, hogy itt is legyen egy forró fürdő, — szóval ilyen tömérdek pénzzel lehetett volna némely okos dolgot is művelni.

Dehát nekem most nem is ez fáj. Annal előtte, a mikor a Ferencz József hidján vit át az utam, legjobban örültem a hegy alsó fokának, mely gyönyörű sziklakuigrásban éppen a hid budai fejénél végződik, talán 40—50 méter magasan. Ebben a sziklafokban még barlang is van, lehet, valami régi, mesterséges kivájás. Ez gyönyörű pont volt. Egészen olasz vidék, mint a hogyan a hegynek ez a szépen beépült része klimája szerint is sokkal délszakibb, mint a tulsó. Csak éppen néhány ernyős pinea hiányzott róla, hogy a legszebb Markó-féle olasz tájképek egyike legyen.

A minap hogy arra jártam, keresem, keresem, keresem ezt a szép délolaszországi hegyfokot és nincs, nincs, nincs! Istenem, hová lett ez a kedves kis érdekesség? Félóráig kellett kerülgennem, a mig kitetszett, hogy az új mastodon-fürdő tömege egyszerűen elnyomta. Nagyszerűen ki lehetett volna képezni ezt is valami stilszerű kis pavilonnal és kerttel, most pedig kampez! A háta mögém emelt épületmonstrum megette.

Hát maradjunk annyiban, hogy Szent Gellért hegyére ne építsenek földgolyóbist, hanem ha már fölveti a várost a pénz, hát be kellene falaztatni megint az erőd két csorbáját, és magát az erődöt kellene bent átalakítani pihenővé, vendéglővé kávéskioszkkal, kilátó helylyé, vagy akár lakásokká is. Sőt csillagvizsgálót is lehetne beletenni. Böven van ott hely, kérem.

És visszatérek arra a gondolatra, a mit egyszer már a szószékről is hirdettem. Nálunk nagyon kevés az izlés és még ennél is kevesebb a szépnek szeretete. De legkevesebb a szépnek komoly tudása. Ellenben: minden Demosthenesnél szebben beszél a telekspekuláció.

Valami országos esztétikai tanács kellene itt, a hol mindenféle művészek, írók, kritikusok és másféle farizeusok ülnének együtt. És akár községi, akár városi, vármegyei, fővárosi, vagy országos szobor, utcarendezés, monumentális építés stb. jönne szóba, egyetlenegy sem lenne szabad addig megcsinálni, valameddig ez a bizottság azt nem mondaná: *placet*. Még a miniszterek sem tehetnék e nélkül, szóval senki fia!

Mert hogy sajnálja az ember mégis azt a tengersok pénzt, a mit így csuffá tesznek.